

Dr Bohdan Wyżnikiewicz

**Opinia o wynikach badania
„Planowanie budżetów domowych
oraz podejmowanie ważnych decyzji finansowych”
przeprowadzonego przez TNS OBOP dla Domowe Finanse
w październiku 2006 r.**

Po 17 latach transformacji polskie społeczeństwo nie wykazuje jeszcze dużej dojrzałości w sprawie zarządzania własnymi finansami. Omawiane badanie gospodarstw domowych pokazało, że nie przywiązują one dużej wagi do gospodarowania swoimi środkami pieniężnymi: planowanie wydatków nie jest powszechną praktyką w rodzinach, a dokonywanie poważniejszych zakupów w spontaniczny sposób jest dość częste.

Badanie w drodze wywiadów telefonicznych objęło reprezentatywną grupę 1000 gospodarstw domowych. Średni miesięczny dochód netto przypadający na jedno badane gospodarstwo domowe wyniósł około 2750 zł, a na 1 osobę około 700 złotych. Tylko dwa proc. gospodarstw przyznało się do miesięcznego dochodu powyżej 10 tys. zł, podczas gdy 11 proc. gospodarstw uzyskało dochód poniżej 1000 złotych miesięcznie. Oznacza to, że badana próba objęła gospodarstwa domowe o dochodach o średnio o kilkanaście procent wyższych niż gospodarstwa domowe badane przez GUS. Wpływ na taki kształt próby mógł mieć wybór metody docierania do respondentów przez telefon.

Badane gospodarstwa domowe w większości nie planują przyszłych wydatków, ani nie są w stanie określić struktury i poziomu wydatków dokonanych w trakcie ostatniego miesiąca. Decyzje finansowe najczęściej podejmowane są w gronie rodziny, choć pod uwagę brane są również opinie przypadkowe (znajomi, media, fora internetowe, opinie internautów). Korzystanie z doradztwa w zakresie planowania finansów domowych jest sporadyczne. Sytuację taką można wytłumaczyć zarówno stosunkowo niskimi przeciętnymi dochodami, jak i z brakiem dostatecznej wiedzy ekonomicznej czy też nieistnieniem wzorców racjonalnych zachowań w zakresie zarządzania finansami.

Do posiadania oszczędności przyznaje się połowa badanych gospodarstw domowych. Im głowa gospodarstwa domowego jest młodsza, tym większy odsetek gospodarstw domowych posiada oszczędności. Większy odsetek gospodarstw domowych z osobami o wyższym wykształceniu posiada oszczędności niż gospodarstw domowych z osobami o podstawowym wykształceniu. Lokowanie oszczędności przyjmuje rozmaite formy, przy czym następuje różnicowanie miejsc lokowania oszczędności: lokaty terminowe, fundusze inwestycyjne, akcje giełdowe, obligacje. Jest to zjawisko stosunkowo nowe w Polsce i dalsze różnicowanie dysponowania oszczędności (polegające głównie na odchodzeniu od tradycyjnego lokowania pieniędzy na rachunkach bankowych) będzie się nasilało także w

przyszłości. Nowe formy lokowania oszczędności będą też nabierały większego znaczenia w strukturze oszczędności.

Na większe wydatki częściej niż większość badanych decydują się osoby z wykształceniem wyższym, czyli osoby, które równocześnie osiągając wyższe dochody. Osoby, które posiadają oszczędności mają też na ogół wyrobione opinie w sprawie ich przeznaczenia, w związku z tym, że wykazują większą skłonność niż inne osoby do planowania swoich przyszłych wydatków w horyzoncie czasowym dłuższym niż miesiąc. W zbadanej zbiorowości poważniejsze wydatki związane są przede wszystkim z poprawą warunków mieszkaniowych lub z zakupem samochodu osobowego. Jest to typowa sytuacja osób średnio zamożnych w gospodarce przechodzącej transformację systemową.

Finansowanie większych wydatków (zaplanowanych i niezaplanowanych) odbywa się w podobnych proporcjach z dwóch podstawowych źródeł: zgromadzonych oszczędności i zaciągania zobowiązań w instytucjach finansowych, głównie w bankach oraz wobec rodziny lub znajomych. Zmniejszanie udziału pożyczek nieformalnych odbywa się w Polsce stosunkowo powoli, jednak jest ono zauważalne.

Różne typy gospodarstw domowych (miejsce zamieszkania, wiek, wykształcenie, poziom dochodów) podchodzą zastanawiająco podobnie do większości badanych kwestii gospodarowania swoim budżetem. Tylko w kilku przypadkach zachowania te były odmienne. Okazuje się na przykład, że gospodarstwa domowe oceniające swoją sytuację jako złą częściej nie planują wydatków ze swoich budżetów niż gospodarstwa oceniające swoją sytuację jako dobrą. Z kolei, im w młodszym wieku jest głowa gospodarstwa domowego, tym częściej sytuacja materialna oceniana jest jako dobra. Swoją sytuację materialną najgorzej oceniają osoby starsze.

Zachowania gospodarstw domowych w Polsce związane z finansami domowymi będą z czasem coraz bardziej racjonalne. Będzie to związane z osiąganiem coraz wyższych dochodów. Już nawet obecnie dostrzec można wiele prawidłowości typowych dla zachowań w gospodarce rynkowej, szczególnie wśród osób z wyższym wykształceniem, czyli osób z najwyższymi dochodami. Na dojrzałe zachowania wskazują też odpowiedzi respondentów w najmłodszych grupach wiekowych głów gospodarstw domowych (18-29 i 30-39 lat).

Dr Bohdan Wyżnikiewicz

Doktor nauk ekonomicznych (UW, 1984), absolwent ekonometrii (SGPiS, 1970). Stypendysta Fulbrighta (1975/1976). W latach 70. pracował jako statystyk w GUS, w latach 1991-1992 na stanowisku prezesa. Inne miejsca pracy: Europejska Komisja Gospodarcza ONZ (1977-1980), Instytut Polityki Naukowej (1982-1984), Instytut Nauk Ekonomicznych PAN (1985-1990). Od roku 1992 w Instytucie Badań nad Gospodarką Rynkową. Od listopada 2005 roku niezależny członek CEIES, Europejskiego Komitetu Doradczego do spraw Informacji Statystycznych w Sferze Gospodarczej i Społecznej przy urzędzie statystycznym Unii Europejskiej EUROSTAT. Wiceprzewodniczący Rady Towarzystwa Ekonomistów Polskich. Publikuje w codziennej, tygodniowej i miesięcznej prasie gospodarczej. Specjalizuje się w ekonomii stosowanej, analizach makroekonomicznych, badaniach rynków i sektorów oraz analizach konkurencyjności. Autor ponad stu raportów, studiów i artykułów naukowych.